

סוכה דף כ"ט, הדלקת נרות בסוכה

א. ידועים דברי הרמ"א (תר"מ ד') על פי תרומת הדשן בעניין מי שכבו נרותיו בסוכה :

"מי שכבו לו הנרות בסוכה, בשבת, ויש לו נר בביתו, מותר לצאת מן הסוכה כדי לאכול במקום נר, וא"צ לילך לסוכת חבירו שיש שם נר, אם יש טורח גדול בדברי".

ישיבה בסוכה חשוכה שאין בה נרות – יש בה משום צער, עד כדי היתר לסעוד בבית במקום שבו יש נר. לפיכך, יש לקבוע שהסוכה מוכרחת להיות מוארת, ובפשטות גם את נרות החג יש להדליק בסוכה.

ב. כידוע ישנם שני טעמים להדלקת נרות : שלום בית, וכבוד ועונג שבת. כתבו חלק מן הראשונים, שביום טוב לא שייך עניין שלום בית, משום שניתן להדליק נרות גם במהלך החג. אמנם להלכה פסקו ראשונים רבים, וכן השו"ע, שמדליקים נרות בברכה גם ביום טוב, כנראה משום שיש משמעות לעניין עונג יום טוב וכבוד יום טוב (אמנם מנהג עדת תימן שאין מברכים על הדלקת הנרות ביום טוב, שכן הרמב"ם שנה את הדלקת הנרות רק בשבת ולא ביום טוב).

אלא, שאם כך פני הדברים, נראה שביום טוב עוד יותר מבשבת עיקר ההדלקה הוא דווקא במקום הסעודה, כדי לכבד ולענג את היום טוב. ואכן, כתב בחזון עובדיה (סוכות, סדרי ליל יום טוב, סעיפים א', ג') :

"מצוה להדליק נרות של יום טוב בסוכה ולאכול לאור הנרות ... אף על פי שמצות הדלקת הנרות בסוכה לכבוד הלילה הראשון של החג היא משום מצוה האכילה בסוכה, שהיא חובה בלילה הראשון של החג, ומן הראוי היה שהאיש יהיה קודם להדליק הנרות כי עליו מוטלת החובה לאכול בסוכה אבל האישה פטורה מן הסוכה, אף על פי כן המנהג הוא שגם בלילי יום טוב של החג האישה קודמת להדלקת הנרות כשאר שבתות וימים טובים".

כלומר, הרגיש בכך שיש דין שונה בהדלקה ביום טוב, שתלוי בסעודה, ואף על פי כן הורה שהאישה תדליק. אלא שהדגיש, שחובת ההדלקה היא דווקא בסוכה.

ג. אלא, שמבחינה פרקטית העניין לא תמיד פשוט, וכבר בגמרא בסוכה דף כ"ט מבהירה שבסוכה קטנה חשוב לא להדליק את הנר, מחשש לדליקה. ואכן הוסיף בחזון עובדיה שם וכתב :

"ואם יש חשש כלשהו לדליקה, יניח הרוח בבית ויסתפק באור החשמל שבסוכה".

והרחיב בכך יותר בשו"ת עשה לך רב (ב' מ"ב) :

"אם אין שום אפשרות להניח הנרות בסוכה, אפשר להניחם בבית במקומם הקבוע ולברך שם. ואעפ"י שעיקר ההדלקה תלויה בנרות שמדליקים על השולחן (כפסק הרמ"א בסי' רס"ג סעיף ה') והם עיקר, אעפ"י כל נר שמדליקים בכל מקום בבית הוא מכלל המצוה ואפשר לברך עליו, דלא גרע מנר יום הכפורים שמברכים עליו אף שאין שם מקום סעודה כלל, כמבואר כל זה בדברי נו"כ מרן השו"ע שם, והטעם פשוט משום שעיקר הדלקת נר שבת הוא כדי להרבות אור בבית. ומקום הסעודה הרי מואר הוא באור החשמל, ורבים מגדולי הדורות האחרונים סוברים שאור החשמל מועיל להדלקת נרות שבת ואפשר אפילו לברך עליו, ולדעתם עדיף הוא משום ריבוי אורו משמן, והדברים ארוכים".

וכאמור קצת צ"ב בדבריו, משום שהדלקה בכל מקום בבית היא בכלל המצוה מדין שלום בית, אך בפשטות עניין זה אינו נוהג ביום טוב. וכתב במאמר מרדכי (כרך ד', הלכות שבת, סימן י"ב) :

"יש החוששים להדליק נרות בסוכה מחשש דליקה וכדומה, ועל כן הנשים מדליקות את הנרות בבית, והטעם - שאע"פ שלכתחילה יש חיוב להדליק דוקא במקום אכילה, כאמור לעיל, אלא שאפשר להדליק גם במקום סידור המאכלים ואפילו במקום שינה, העיקר שזה יהיה מקום שמשמשים בו ונהנים לאורו. על כן אם האשה מדליקה בביתה - תמתין שם עד שתחשך, ואז תוכל לרדת לסוכה ולהמתין שם לבעלה שיחזור מבית הכנסת. אבל לא תדליק ותרד להכין את הסוכה מבעוד יום כשעוד לא החשיך, כי אז לא נהנית לאור הנרות וקרובה ברכתה להיות לבטלה. ומכל מקום יש לדעת שלכתחילה יש להדליק את הנרות במקום האוכל, וכיום ניתן לקנות מתקן זכוכית בו ניתן להניח את הנרות ללא חשש בסוכה".

ומצאתי בפרויקט השו"ת מאמר ובו מנהגי קהילות אשכנז בחודש תשרי, ובתוך כך נכתב שם :

"באייזנשטט היה מנהג קדום לאסור על הנשים לבוא לבית הכנסת בלילי החג, אלא להישאר בבית ולשמור על הנרות שבסוכה שלא תארע שריפה".

לאידך גיסא, גם עשה לך רב וגם החזון עובדיה מתבססים על מאור החשמל, ונראה שמאור החשמל אכן מאפשר בשופי לאכול בסוכה. וראה בפסקי תשובות (רע"ג י"ב) :

"וכל זה בזמניהם שהנרות היו להאיר מקום הסעודה, אבל בזמננו שיש אור החשמל, אם כי לכתחילה יש להדר שיהיה הקידוש וגם הסעודה במקום שהודלקו נרות לכבוד שבת. מכל מקום בכל סיבה שהיא, אפילו אינו מצטער הרבה, יוכל להעתיק מקום

האכילה במקום אחר נוח יותר, שיש שם אור, ואם באפשרותו יעדיף לקדש במקום הנרות ולאכול שם מעט, ואחר כך לעבור למקומו השני שנוח לו יותר".

ובהערה שם :

"ובכה"ח הכא סקמ"ו ומ"ז "עפ"י הסוד להיות נרות דולקות לפניו בשעה שמקדש וכו', ומדברי הזוה"ק והאריז"ל משמע שצריך לאכול כל הסעודה במקום נר, וע"כ הרוצה לקדש בחצר או על הגג מאיזה סיבה (ובסוכה בחג הסוכות), יש לתקן שם מקום לנרות, ולהניח בפניהם עששית כדי שלא יכבה אותם הרוח, וגם שיהיו נראים לפניו", עכ"ל. ובפשטות הכוונה על הנרות שהודלקו בברכה לכבוד שבת קודש. ואם הדלקת אור החשמל תהיה סמוך להדלקת הנרות, ותהיה הכוונה מפורשת שתחול הברכה והקדושה גם עליהם (כדלעיל סי' רס"ג אות ל'), בשעת הדחק אפשר כולי האי ואולי כשיתבונן עליהם גם בשבת באותה הכוונה כפי שמתבונן בנרות שבת".